

A KÚRIA

mint felülvizsgálati bíróság

í t é l e t e

Az ügy száma: Gfv.III.30.315/2024/4.

A tanács tagjai: Dr. Farkas Attila a tanács elnöke

Dr. Bajnok István előadó bíró

Dr. Gáspár Mónika bíró

Salamonné dr. Piltz Judit bíró

Dr. Zumbók Péter bíró

A felperes: felperes1

A felperes képviselője: Endrédi Ügyvédi Iroda; cím1

Az alperes: alperes1

Az alperes képviselője: Dr. Tonhaizer Mária ügyvéd cím2

A per tárgya: szerződés érvénytelenségének megállapítása

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: felperes

A másodfokú bíróság neve és a felülvizsgálni kért jogerős határozat száma:

Fővárosi Ítéltábla 11.Gf.40.015/2024/6. számú ítélet

Az elsőfokú bíróság neve és a határozatának száma:

Budapest Környéki Törvényszék 13.G.40.363/2022/17.számú ítélet

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős ítéletet – a felülvizsgálati kérelemmel támadott részében – hatályában fenntartja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 1.000.000 (egymillió) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg az esedékesség napjáig az államnak az állami adó- és vámhatóság közzétett illetékbevételi számlájára 3.500.000 (hárommillió-ötszázezer) forint felülvizsgálati eljárási illetéket. Az illetékfizetési kötelezettség e határozat jogerőre emelkedését követő 60. napon válik esedékessé.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] A felperes és az alperes 2019. július 30. napján végleges pénzeszközáradásról állapodott meg, amely megállapodás szerint az átadó a „Tao tv.” rendelkezései alapján a megállapodásban foglalt feltételekkel ellenérték és ellenszolgáltatás nélkül véglegesen 280.000 euró és 50.000.000 forint pénzeszközt ad át az átvevőnek 2019. augusztus 10. napjáig, az átadó által az átvevő bankszámlájára történő utalással. A megállapodás szerinti végleges pénzeszközáradás 2019. augusztus 6. napján átutalással megtörtént.

[2] A felperes ellen 2020. október 15-én előterjesztett kérelem alapján felszámolási eljárás indult, ennek kezdő időpontja 2021. december 17. napja.

A felperes keresete és az alperes ellenkérelme

[3] A felperes 2022. december 16-án előterjesztett keresetében a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (a továbbiakban: Cstv.) 40. § (1) bekezdés b) pontja alapján a végleges pénzeszközáradás tárgyában 2019. június 30-án létrejött megállapodás érvénytelenségének megállapítását kérte. Ennek jogkövetkezményeként az eredeti állapot helyreállítása körében az alperest 50.000.000 forint tőke és ezen összeg után 2019. augusztus 6. napjától a kifizetés napjáig, továbbá 280.000 euró és ezen összeg 2019. augusztus 6. napjától a kifizetés napjáig járó késedelmi kamata megfizetésére kérte kötelezni.

[4] Érvelése szerint az eredeti állapot visszaállítása érdekében már a teljesítés időpontjától kezdve jár késedelmi kamat, ezért az ingyenes vagyónátadás pénzügyi teljesítésének napjától igényelt kamatot, annak mértékére a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:155. § (1) bekezdését kérte alkalmazni.

[5] Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. Egyebek mellett arra is hivatkozott, hogy érvénytelenség esetén a járulékos igények tekintetében a Ptk. 6:115. § (1) bekezdése és az 1/2010. (VI. 28.) PK. vélemény 9-10. pontja alapján a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint kell elszámolni. Ezért nem késedelmi kamat, hanem egyenértéki kamat jár, ami nem a késedelmi, hanem a piacon szokásos ügyleti vagy betéti kamat, ennek hiányában maximum a mindenkori jegybanki alapkamattal egyező kamat lehet.

Az első- és a másodfokú határozat

[6] Az elsőfokú bíróság ítéletében megállapította, hogy a peres felek között 2019. július 30-án létrejött megállapodás érvénytelen. Kötelezte az alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 50.000.000 forintot és ezután 2019. augusztus 6. napjától a kifizetés napjáig a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamat 8 százalékponttal növelt értékének megfelelő késedelmi kamatot, továbbá 280.000 eurót és ezután 2019. augusztus 6. napjától a kifizetés napjáig az Európai Központi Bank által meghatározott alapkamat 8 százalékponttal növelt értékének megfelelő késedelmi kamatot.

[7] Határozatának indokolása szerint a keresetet megalapozottnak találta a Cstv. 40. § (1) bekezdés b) pontja alapján. Az elsőfokú bíróság értékelése szerint a pénzeszközáradási megállapodás kétoldalú kötelelem, a szerződésben két fél állapodott meg, részükre állapít meg jogot, illetve kötelezettséget. A szerződés szövege alapján egyértelműen megállapíthatónak találta, hogy a szerződés ingyenes volt, ennek következtében a felperest pénzszolgáltatási kötelezettség terhelte, míg az alperes semmilyen kötelezettséggel nem tartozott a szerződés alapján.

[8] A Cstv. 40. § (1a) bekezdése, a Ptk. 6:108. § (1) bekezdése és 6:112. § (1-2) bekezdése alapján megállapította, hogy a perben támadott jogügylet érvénytelensége folytán

alkalmazandó jogkövetkezmény az eredeti állapot helyreállítása, melynek következtében az alperes köteles visszafizetni a részére ellenszolgáltatás nélkül átadott összeget.

[9] Az elsőfokú bíróság az alperes által hivatkozott 1/2010. (VI. 28.) PK. vélemény 9-10. pontjai értelmezésével kapcsolatosan kifejtette, hogy az egyenértékű szolgáltatások kölcsönös használata esetén a jóhiszemű jogalap nélküli birtokosnak tekintendő felek a kölcsönösen birtokolt szolgáltatások hasznáival egymással szemben nem kötelesek elszámolni. Amennyiben azonban az érvénytelen szerződés ingyenes, akkor a szolgáltatások kölcsönös használata nem kompenzálja egymást. A szolgáltatást egyoldalúan használó fél a rosszhiszemű jogalap nélküli birtokosával azonos jogi helyzetű, ezért ő a másik fél részére kamat, illetve használati díj megfizetésére köteles. Az alperes által hivatkozott, még a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) hatálya alatt kialakított PK véleményből, amely a Ptk. alkalmazása során is irányadó, arra következtetett, hogy az ingyenességre figyelemmel az alperes kamatfizetésre köteles. A kamatfizetés tekintetében pedig a Ptk. 6:155. § (1) bekezdése az irányadó, így ezen rendelkezés alapján kötelezte az alperest kamat fizetésére a szerződés szerinti forint, illetve euró összeg átutalásának napjától.

[10] A felperes és az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét a per főtárgya, és az alperest az elsőfokú illeték megfizetésére kötelező rendelkezés tekintetében helybenhagyta, a tőkeösszegek után járó kamatfizetésre vonatkozó rendelkezést részben és akként változtatta meg, hogy az alperes 50.000.000 forint után 2019. augusztus 6. napjától a kifizetés napjáig az érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamat, 280.000 euró után 2019. augusztus 6. napjától a kifizetés napjáig az érintett naptári félév első napján érvényes, az Európai Központi Bank által meghatározott alapkamat fizetésére köteles, a felperest illető elsőfokú perköltséget pedig felemelte.

[11] Határozatának indokolása szerint az elsőfokú bíróság a jogvita eldöntéséhez szükséges tényeket helytállóan állapította meg, a tényállás alapján levont jogi következtetéseivel a másodfokú bíróság – a kamatfizetés mértéke és a felperest illető ügyvédi munkadíj összegének megállapítása kivételével – teljes mértékben egyetértett.

[12] A kamatfizetés mértékét illetően rögzítette, hogy az eredeti állapot helyreállítása körében visszafizetni rendelt pénzeszköz után az elsőfokú bíróság által megítélt kamat mértéke a Ptk. 6:155. § (1) bekezdésén alapult, amely a vállalkozások közötti szerződés esetén rendezi a késedelmi kamat mértékét. Az alperes fellebbezési érvelése szerint az 1/2020. (VI. 28.) PK. véleményben kifejtettek szerint, valamint a Ptk. 6:115. §-hoz fűzött kommentár alapján az érvénytelenség esetén a kamat a teljesített pénz használatának az ellenértéke, amely kamatot a Ptk. 6:47. §-a szabályozza. Kiemelte, ennek megfelelően meg kell különböztetni a késedelmi kamattól az egyenértéki kamatot. Érvénytelenség megállapítása esetén a Ptk. 6:47. § (2) és (3) bekezdésében meghatározott mértékű kamat járhat a felperesnek, amely mérték megegyezik a jegybanki alapkamattal.

[13] A másodfokú bíróság az érvénytelen szerződés jogkövetkezményeként az ellenszolgáltatás nélkül visszafizetett pénzösszeg esetében a kamat, mint járulékos igény mértékét illetően alaposnak ítélte az alperes fellebbezését.

[14] Hangsúlyozta, hogy a Ptk. 6:115. §-a szabályozza az érvénytelen szerződés esetén a járulékos igényeket, az (1) bekezdés szerint a felek az eredeti állapot helyreállításával nem orvosolt hasznok és kamatok kiegyenlítésére a jogalap nélküli birtoklás szabályai szerint kötelesek. Az a fél, aki a maga szolgáltatását nem teljesítette, vagy ingyenesen jutott a szolgáltatáshoz, a hasznokat vagy a kamatokat a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint köteles a másik félnek megtéríteni.

[15] Idézte a Ptk. 6:47. § (1)-(2) bekezdését és 6:48. § (1)-(2) bekezdését. A másodfokú bíróság álláspontja szerint e jogszabályi rendelkezések értelmezéséből következik, hogy a pénzösszeg után egyenértéki kamat jár, amely az idegen pénz használatának ellenértéke. Annak mértéke nem a Ptk. 6:155. §-a szerinti, a vállalkozások közötti szerződésben fizetési késedelem esetére meghatározott késedelmi kamat mértékével, hanem miután a cél az érvénytelenség jogkövetkezményének alkalmazásával az értékegyensúly helyreállítása, amelyet a jogalap nélküli gazdagodás megakadályozásával lehet kiküszöbölni, a Ptk. 6:47. §-ában meghatározott mértékkel egyenlő, azaz a jegybanki alapkamattal egyezik meg, ami nem halmozott kamat, mivel az ingyenes átadás kapcsán ügyleti kamat fel sem merülhet. A fentiekre tekintettel a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletnek a kamat mértékére vonatkozó rendelkezését megváltoztatta, és az alperest a jegybanki alapkamattal megegyező mértékű kamat megfizetésére kötelezte.

A felülvizsgálati kérelem, ellenkérelem

[16] A felperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítéletnek az elsőfokú ítéletet a kamat mértékére vonatkozó részében megváltoztató, azt leszállító rendelkezése hatályon kívül helyezését, és – tartalma szerint – ebben a részében az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte. Állította, hogy a jogerős ítélet sérti a Ptk. 6:115. § (1) bekezdését, 6:48. § (1) bekezdését és 6:155. § (1) bekezdését.

[17] Jogszabálysértőnek tartotta a jogerős ítéletnek a Ptk. 6:115. § (1) bekezdése, 6:47. §-a, 6:48. §-a és 6:155. §-a együttes értelmezéséből levont azon jogi következtetését, miszerint a Ptk. 6:155. §-a szerinti késedelmi kamat és annak mértéke nem alkalmazható a vállalkozások közötti érvénytelen szerződés jogkövetkezményeként, a járulékos igények elszámolása során.

[18] Előadta, hogy a szerződés érvénytelensége esetén az érvénytelenség további jogkövetkezményeként a járulékos igények elszámolása során a kamatok megtérítéséről a Ptk. 6:115. § (1) bekezdése rendelkezik. E szabály értelmében azokban az esetekben, amikor az egyik fél ingyenesen (ellenszolgáltatás nélkül) jutott a szolgáltatáshoz, mint jelen ügyben az alperes, a kamatok megtérítése a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint történik. A kapott pénzszolgáltatás hasznosításának a lehetősége ilyenkor – függetlenül attól, hogy a fél a szolgáltatást ténylegesen hasznosította-e (a pénzt kamatoztatta-e) – már önmagában visszatérítendő jogalap nélküli vagyoni előnyt jelent.

[19] A jogalap nélküli gazdagodás szabályaira való utalás azonban önmagában nem elégséges a visszajáró szolgáltatásokhoz kapcsolódó kamat mértékének megítéléséhez, erre a normaszöveg nem ad eligazítást. Véleménye szerint a régi Ptk. rendelkezései alapján az

1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 9. és 10. pontjaiban adott iránymutatás tekinthető a Ptk. alkalmazásában is irányadónak.

[20] A Ptk. 6:47. §-a pénztartozás utáni kamatra, míg a Ptk. 6:48. §-ára a késedelmi kamatra vonatkozó rendelkezéseket szabályozza. A Ptk. 6:155. §-a pedig nemcsak a vállalkozások közötti szerződésben fizetési késedelem esetére meghatározott késedelmi kamatról szól, hanem a vállalkozások közötti szerződés esetére általános érvennyel határozza meg a késedelmi kamat mértékét a Ptk. 6:48. § (1) bekezdésében rögzített mértéken felül további nyolc százalékponttal növelten.

[21] Az érvénytelen szerződés esetén fizetendő, a dogmatikai megkülönböztetés szerint egyenértéki kamatnak tekintendő kamat mértékére a késedelmi kamat mértékére vonatkozó szabályok tekinthetők irányadónak. Ennek oka, hogy a késedelmi kamat alapja objektív, maga a késedelembe esés ténye, míg az egyenértéki kamat alapja érvénytelen szerződés esetén a szerződés érvénytelenségének, jogszabályba ütközésének ténye, mindkét esetben a joghátrányt szenvedő fél jogsérelmének ellentételezésére szolgál a kamat arra az időszakra, melyben nem a jogosult, hanem a visszafizetésére kötelezett hasznalta, hasznosíthatta – jogalap nélkül – a jogosult pénzeszközeit. Az érvénytelenség a szerződés megkötésekor bekövetkezett, ezáltal az érvénytelen szerződés megkötésének időpontjától esedékes a jogosult pénzeszközeinek a visszafizetése. Ezen (vissza)fizetési kötelezettségét a visszafizetésére kötelezett objektíve késedelmesen tudja teljesíteni, ezért a késedelmes visszafizetés tényén alapuló objektív szankcióként fizetendő kamat mértéke a Ptk. 6:48. §-a, illetve vállalkozások közötti jogügylet esetén a Ptk. 6:155. §-a szerinti késedelmi kamattal (objektív szankció) egyező mértékű.

[22] Előadta, hogy ez a jogi álláspont tükröződik az állandósult bírói gyakorlatban is, mely szerint a bíróságok érvénytelen jogügylet esetén, továbbá a jogalap nélküli gazdagodás megállapítása esetén – a felülvizsgálati kérelmében hivatkozott eseti döntéseknek megfelelően – a késedelmi kamattal megegyező és általában ekként késedelmi kamatban is megjelölt egyenértéki kamat fizetésére kötelezték a jogosult pénzeszközeit jogalap nélkül használó jogosulatlan felet, illetve a jogalap nélkül gazdagodó felet – vállalkozások közötti szerződések érvénytelensége, illetve jogalap nélkül gazdagodás esetén a Ptk. 6:155. § (1) bekezdése szerinti mértékben. Ennek kapcsán hivatkozott a Kúria Pfv.22.323/2011/6., Gfv.30.390/2014/6., Gfv.30.223/2014/5., Pfv.21.490/2019/3., Pfv.20.420/2019/7., Pfv.21.516/2017/3. és Pfv.21.693/2018/3. számú határozataira.

[23] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérte.

A Kúria döntése és annak jogi indokai

[24] A Kúria a jogerős ítélet felülvizsgálati kérelemmel támadott részét a Pp. 423. § (1) bekezdése alapján a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálta, és a felülvizsgálati eljárás eredményeként azt állapította meg, hogy a jogerős ítélet a felperes által megjelölt okokból nem jogszabálysértő, és jogkérdésben nem is tér el a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott kúriai határozatoktól.

[25] A felperes felülvizsgálati kérelme alapján a Kúriának a felülvizsgálati eljárásban abban a jogkérdésben kellett állást foglalnia, hogy a Ptk. 6:155. §-ának a késedelmi kamatra és mértékére vonatkozó rendelkezései alkalmazhatók-e a vállalkozások közötti szerződés érvénytelensége esetén a járulékos igények elszámolása során.

[26] E kérdést illetően a Kúria az ügyben eljáró és e kérdésben eltérő jogi következtetésre jutott bíróságok közül a másodfokú bírósággal értett egyet az alábbiak szerint.

[27] A Ptk. a szerződés érvénytelensége esetében a járulékos igények, köztük a kamat rendezését külön szabályozza. A Ptk. 6:115. § (1) bekezdése szerint a felek az eredeti állapot helyreállításával nem orvosolt hasznok és kamatok kiegyenlítésére a jogalap nélküli birtoklás szabályai szerint kötelesek. Az a fél, amely a maga szolgáltatását nem teljesítette, vagy ingyenesen jutott a szolgáltatáshoz, a hasznokat vagy a kamatokat a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint köteles a másik félnek megtéríteni.

[28] E külön szabályozás indoka, hogy abban az esetben, ha a fél az érvénytelen szerződés alapján ellenszolgáltatás nélkül jutott a pénzszolgáltatáshoz, az eredeti állapot helyreállításával nem orvosolható, további vagyonegyszerűsítőként jelentkezik, hogy az, aki a pénzszolgáltatást nyújtotta, a pénzt nem tudta használni, annak számára viszont, aki a pénzt érvényes jogcím nélkül kapta, a visszaszolgáltatásig terjedő időszakban nyitva állt a pénz hasznosításának lehetősége. Az így alaptalanul keletkezett vagyon előnyt kell a gazdagodó félnek a Ptk. 6:115. § (1) bekezdésének második mondata alapján a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint megtérítenie. A Ptk. 6:579. § (1) bekezdésében szabályozott, a kötelemlétekeztető tények [Ptk. 6:2. § (1) bekezdés] közé tartozó jogalap nélküli gazdagodás rendeltetése ugyanis, hogy szubszidiárius tényállásként megfelelő eszközt biztosítson a jog által el nem ismert vagyonegyszerűsítések rendezéséhez.

[29] Az abban jelentkező vagyonegyszerűsítés, hogy az érvényes jogcím nélkül pénzszolgáltatást nyújtó fél a pénzt nem tudja használni, az pedig, aki a pénzt kapta, a visszaszolgáltatásig hasznosíthatja, kamat, mégpedig ún. egyenértéki kamat fizetésével ellentételezhető. A Ptk. kamatszabályaihoz fűzött előterjesztői indokolás is arra mutat rá – mintegy általános jogtételként –, hogy ún. egyenértéki kamatot kell fizetni minden olyan esetben, például jogalap nélküli gazdagodás vagy szerződéstől elállás miatti összeg visszatérítésénél, érvénytelen szerződés előtti állapot helyreállításánál stb., amikor hiányzik a pénzhasználat ingyenességének jogcíme.

[30] Az ún. egyenértéki kamat mértékének meghatározása során irányadó kamatszabály – a másodfokú bíróság helyes álláspontjának megfelelően – a Ptk. 6:47. §-a, amely a törvényes kamat intézményéről és mértékéről rendelkezik.

[31] A felperes által alkalmazni kért Ptk. 6:155. §-a a vállalkozások közötti szerződés megszegése, a szerződéses pénzszolgáltatás késedelmes teljesítése (fizetési késedelem) esetén irányadó. Ez a normaszöveg nyelvtani értelmezése alapján is egyértelműen megállapítható, de ugyanerre a következtetésre vezet a rendszertani értelmezés is.

[32] Ez utóbbival kapcsolatban a Kúria előrebecsátja, hogy a régi Ptk.-ban a Negyedik Rész tartalmazta a kötelmi jog szabályait, amelyen belül az I. cím alatt szerepelt a szerződésekre vonatkozó joganyag általános része. A régi Ptk. – a korabeli előterjesztői indokolása szerint tudatos szabályozási módszerrel – nem állapított meg szabályokat általában a jogügyletekre, hanem a nem szerződéses jogügyleteket (kötelmeket) egy utaló szabállyal [rég Ptk. 198. § (3) bekezdés] a szerződések általános szabályai alá rendelte.

[33] A Ptk. szakított ezzel a megoldással, és a kötelmek közös szabályai között [Hatodik Könyv Első Rész] foglalja össze azokat a többségükben diszpozitív szabályokat, amelyek nemcsak a szerződéses viszonyokra, hanem a többi kötelelemre (Ptk. 6:1. §, 6:2. §) is alkalmazást nyerhetnek. A közös kötelmi szabályok alkalmazásával a Ptk. nem utolsósorban a nem szerződéses jogügyletekre kívánt adekvátabb szabályozási rendet kialakítani.

[34] E közös kötelmi szabályok között a Hatodik Könyv (Kötelelem) Első Részének (A kötelmek közös szabályai) a III. Címe (A kötelelem teljesítése) alatt a IX. fejezetben (A pénztartozás teljesítése) szerepelnek a Ptk. 6:47. §-ának a kamatra, valamint a Ptk. 6:48. §-ának a késedelmi kamatra irányadó szabályai. Ezek a kamatszabályok vonatkoznak eltérő rendelkezés hiányában valamennyi kötelelemre, így a szerződésen kívüli, egyéb kötelmekre is.

[35] A kötelmekre vonatkozó közös szabályokat követően tartalmazza csak a Ptk. – a Hatodik Könyv Második Részében – a szerződések általános szabályait.

[36] A Ptk. 6:155. §-a a Hatodik Könyv (Kötelmi Jog) Második Részének (Szerződés Általános Szabályai) X. Címe (Szerződésszegés) alatt, a XXIII. Fejezet (Késedelem) 1. pontjában, a kötelezett késedelmére vonatkozó szabályok között található. E jogszabályi rendelkezés tehát a Ptk.-beli elhelyezkedéséből következően a szerződéses kötelezett szerződésszegése, ezen belül késedelve esetére vonatkozó szabályozást tartalmaz, a szerződéses pénzszolgáltatás késedelmes teljesítése esetében fizetendő késedelmi kamat mértékét határozza meg. Ez magából a norma címéből is kitűnik, hiszen az így szól: „Fizetési késedelem vállalkozások közötti szerződésben, valamint pénztartozás fizetésére kötelezett hatóság szerződése esetén”.

[37] Mindezek azt jelentik, hogy a kamatszabály más pénztartozásra nem irányadó, így nem alkalmazható akkor sem, ha a pénztartozás – vállalkozások egymás közötti jogviszonyában is – nem szerződésből, hanem más kötelmi jogviszonyból, például szerződésen kívüli károkozásból, vagy jogalap nélküli gazdagodásból ered. Ugyanígy nem alkalmazható akkor sem, ha a szerződés érvénytelensége esetében az eredeti állapot helyreállítására kerül sor. A szerződésszegés szabályainak alkalmazása ugyanis csak érvényes szerződés esetén merülhet fel.

[38] A másodfokú bíróság tehát a felülvizsgálati kérelemben megjelölt jogszabályok megsértése nélkül jutott arra a következtetésre, hogy a Ptk. 6:155. §-ának a késedelmi kamatra és annak mértékére vonatkozó rendelkezései – a normaszöveg nyelvtani és rendszertani értelmezése alapján megállapíthatóan – nem alkalmazhatók a szerződés érvénytelensége esetében a járulékos igények, így a kamatok elszámolására. Ezen a szerződő felek személye sem változtat, a szabály alkalmazhatósága szempontjából nincs jogi jelentősége annak, hogy az érvénytelen szerződést megkötő felek vállalkozások-e vagy sem.

[39] A felperes felülvizsgálati kérelmében alaptalanul hivatkozott arra is, hogy a jogerős ítélet az általa megjelölt kúriai határozatoktól jogkérdésben eltér. E körben előre kell bocsátani, hogy a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben való eltérésre alapított felülvizsgálati kérelemben eredménnyel csak olyan precedens határozat hivatkozható, amelynek a jogerős ítélettel való összevethetősége a ténybeli alap és az elbírált jog tekintetében megállapítható. A Kúria viszont a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott egyik referenciahatározatban sem alkalmazta a szerződés érvénytelensége esetén a járulékos kérdések rendezésére a Ptk. 6:155. §-át. A kamat mértéke nem is képezte egyik esetben sem a felülvizsgálati eljárás tárgyát.

[40] Ez utóbbi kérdéskört illetően a Kúria rámutat, hogy a felülvizsgálat nem tartozik a teljes átszármaztató hatályú perorvoslatok közé. A felülvizsgálati eljárás kereteit főszabály szerint a felülvizsgálati kérelem határozza meg, vagyis a Kúria a jogerős ítéletet csak a felülvizsgálati kérelem által megszabott keretek között vizsgálhatja felül. Ilyen szabályozást tartalmazott a felülvizsgálati eljárásra vonatkozóan már a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (régi Pp.) 275. § (2) bekezdése is, és hasonló szabályozást ad a Pp. 423. § (1) bekezdése. Ebből következően a Kúria közzétett határozatának a kötelező ereje is csak abban a körben, azon jogkérdéseket illetően érvényesül, amely körben a felülvizsgálati kérelem előterjesztője a jogszabálysértést állította, és amely jogkérdések körében ennek megfelelően a Kúria állást is foglalt, döntést hozott, jogértelmezést adott a határozatában.

[41] Mindezek mellett a Kúria megjegyzi, a felperes felülvizsgálati kérelmében megjelölt hét kúriai határozat közül a Pfv.22.323/2011/6., Gfv.30.390/2014/6. és Gfv.30.223/2014/5. számú határozatok esetében az eljáró bíróságok a jogvitát – az adott perben érintett szerződések megkötésének időpontjára figyelemmel – nem is a Ptk., hanem még a régi Ptk. szabályai szerint döntöttek el. Következésképpen a referenciahatározatokban a Ptk. 6:155. §-ának alkalmazása fel sem merülhetett, tehát emiatt is fogalmilag kizárt, hogy e határozatoktól a jogerős ítélet jogkérdésben eltért volna.

[42] A felülvizsgálati kérelemben hivatkozott további négy határozat esetében az eljáró bíróságok a Ptk. szabályait alkalmazták. A Pfv.21.490/2019/3., Pfv.21.516/2017/3. és Pfv.21.693/2018/3. számú ítéletével ugyanakkor a Kúria nem vállalkozások közötti jogvitát bíralt el, az elsőben a felek mindegyike, míg a továbbiakban az alperesek természetes személyek voltak, ezért a referenciahatározatok egyikénél sem merült fel a Ptk. 6:155. §-ának az alkalmazása. A Pfv.21.693/2018/3. számú határozatban a Kúria utalt ugyan a jogerős ítéletben megállapított kamat pontosítására, de mivel a felülvizsgálati kérelem ebben az ügyben sem támadta a megítélt kamat mértékét, érdemi felülvizsgálati döntésre e körben nem került sor, csak pontosításra (kiigazításra). A kapcsolódó indokolásbéli jogszabályhelyre utalás sem értékelhető ezért kötelező erejű jogértelmezésként, csupán megjegyzésént (obiter dictum), azzal, hogy ebben az utalásban sem szerepel a Ptk. 6:155. §-ának az alkalmazása.

[43] A Kúria Pfv.20.420/2019/7. számú határozatával befejezett jogvita elbírálására a Ptk. rendelkezései voltak irányadók, és a felek mindegyike vállalkozásnak is minősült. A kamat mértéke azonban ebben az ügyben sem képezte a felülvizsgálati eljárás tárgyát, a felülvizsgálati kérelemmel élő fél ugyanis kizárólag a Ptk. 6:579. § (1) bekezdését jelölte meg megsértett jogszabályhelyként, azaz csak azt vitatta, hogy az adott tényállás mellett a jogalap nélküli gazdagodás törvényes feltételei bekövetkeztek volna. A jogerős ítéletben megállapított

kamat mértéke a felülvizsgálati eljárásban nem volt vitás, ezért arról a Kúria nem foglalhatott állást, e körben nem adott jogértelmezést.

[44] A kifejtettek értelmében a jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben megjelölt okokból nem jogszabálysértő, és az ott hivatkozott kúriai határozatoktól a jogkérdésben való eltérés sem állapítható meg. Ezért a Kúria a jogerős ítéletet a Pp. 424. § (1) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

[45] A felperes felülvizsgálati kérelme eredménytelen volt, ekként a felülvizsgálati eljárásban pervesztesnek minősül. Ezért a Pp. 83. § (1) bekezdése alapján köteles megfizetni az alperes jogi képviselőjével felmerült, a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (3), (5) és (6) bekezdése alapján a kifejtett ügyvédi tevékenységgel arányban álló, áfa nélküli összegben felszámított ügyvédi munkadíjból álló felülvizsgálati eljárási költséget.

[46] A Kúria a felperes illetékfeljegyzési jog folytán meg nem fizetett felülvizsgálati eljárási illeték viseléséről az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 78. § (4) bekezdése, valamint az Itv. 74. § (3) bekezdése folytán alkalmazandó Pp. 102. § (1) bekezdése és 101. § (1) bekezdése, továbbá a polgári és közigazgatási bírósági eljárás során meg nem fizetett illeték és állam által előlegezett költség megfizetéséről szóló 30/2017. (XII. 27.) IM rendelet (a továbbiakban: IM rendelet) 3. § (1) bekezdése alapján határozott. A Kúria az IM rendelet 3. § (2) bekezdése alapján tájékoztatja a felperest, hogy az illetéket az Állami Adó- és Vámhivatal 10032000-01070044-09060018 számú illetékbevételei számlájára kell megfizetnie, és a megfizetés során közleményként fel kell tüntetni: a Kúria megnevezését, a Kúria e határozatának ügyszámát és a fizetésre kötelezett adóazonosító számát. A Kúria az IM rendelet 3. § (3) bekezdése alapján figyelmezteti a felperest, ha az illetéket annak esedékességekor nem fizeti meg, az adózás rendjéről szóló törvény rendelkezései szerinti késedelmi pótlékot kell fizetnie.

[47] Az ítélet elleni felülvizsgálatot a Pp. 407. § (1) bekezdés d) pontja zárja ki.

[48] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 405. § (1) bekezdése szerint alkalmazandó Pp. 376. § (1) bekezdés a) pontja alapján tárgyaláson bírálta el.

A határozat elvi tartalma

I. A szerződés érvénytelensége esetében az a fél, amely ingyenesen jutott a szolgáltatáshoz, az eredeti állapot helyreállításával nem orvosolható kamatokat a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint köteles a másik félnek megtéríteni. Az abban jelentkező vagyoneltolódás, hogy az érvényes jogcím nélkül pénzszolgáltatást nyújtó fél a pénzt nem tudja használni, az pedig, aki a pénzt kapta, a visszaszolgáltatásig hasznosíthatja, ún. egyenértéki kamattal fizetésével ellentételezhető. Az ún. egyenértéki kamattal mértékének meghatározása során irányadó kamatszabály a Ptk. 6:47. §-a, amely a törvényes kamattal intézményéről és mértékéről rendelkezik.

II. A Ptk. 6:155. §-a a szerződéses kötelezett késedelmére vonatkozó szabályozást tartalmaz, a szerződéses pénzzolgáltatás késedelmes teljesítése esetében fizetendő késedelmi kamat mértékét határozza meg. A kamatszabály más pénztartozásra nem irányadó, így nem alkalmazható akkor sem, ha a pénztartozás – vállalkozások egymás közötti jogviszonyában is – nem szerződésből, hanem más kötelmi jogviszonyból, például szerződésen kívüli károkozásból, vagy jogalap nélküli gazdagodásból ered. Ugyanígy nem alkalmazható akkor sem, ha a szerződés érvénytelensége esetében az eredeti állapot helyreállítására kerül sor. A szerződésszegés szabályainak alkalmazása ugyanis csak érvényes szerződés esetén merülhet fel.

Budapest, 2025. április 8.

Dr. Farkas Attila s.k. a tanács elnöke, Dr. Bajnok István s.k. előadó bíró, Dr. Gáspár Mónika s.k. bíró, Salamonné dr. Piltz Judit s.k. bíró, Dr. Zumbók Péter s.k. bíró